

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om specialiserad sjukvård och lagen om patientens ställning och rättigheter

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att de bestämmelser i lagen om specialiserad sjukvård och lagen om patientens ställning och rättigheter som gäller definitionen av en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård samt förande av patientregister och lämnande av patientuppgifter kompletteras. Syftet med de föreslagna bestämmelserna är att möjliggöra smidigare undersökning och vård av patienterna än tidigare, minska överlappande undersökningar och ytterligare förbättra kvaliteten på vård och behandling, samtidigt som patienternas datasekretess också beaktas. Avsikten är också att samtidigt undanröja de tolkningsproblem som har hänfört sig till vissa gällande bestämmelser.

Till lagen om specialiserad sjukvård fogas bestämmelser som tillåter att uppgifter om specialtjänster som en verksamhetsenhet inom ett sjukvårdsdistrikt tillhandahåller för hälsovårdscentralerna och för andra verksamhetsenheter inom sjukvårdsdistriktet eller för verksamhetsenheter inom ett specialomsorgsdistrikt, och motsvarande uppgifter som uppkommer i samband med verksamhetsenhetens egna verksamhet kan föras in i samma datasystem, och att uppgifter som hänför sig till tillhandahållandet av tjänsterna kan lämnas ut på ett smidigt sätt mellan den som tillhandahåller och den som beställer tjänsterna.

De bestämmelser som gäller definitionen av en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård kompletteras så att enheterna kan definieras på ett vidare sätt än för närvarande inom den specialiserade sjukvården. Sjukvårdsdistriktet kan besluta att en verksamhetsenhet består av de sjukhus och separata verksamhetsenheter eller delar av sådana

som tillsammans utgör en helhet som bär det aktiva ansvaret för vården. Också institutet för arbetshygien skall betraktas som en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård till den del det tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster.

De bestämmelser i lagen om patientens ställning och rättigheter som gäller lämnande av patientuppgifter kompletteras och preciseras. En sammanfattning av den vård som givits en patient skall med patientens muntliga samtycke eller sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget kunna översändas till den verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller den yrkesutbildade person inom hälso- och sjukvården som har remitterat patienten till vården samt till den läkare som eventuellt har utnämnts till ansvarig läkare för patienten. Vad som avses med sådant samtycke som framgår av sammanhanget definieras i lagen. I lagen föreslås också bestämmelser om lämnande av uppgifter som är nödvändiga för undersökning och vård av patienten i sådana fall då patienten inte kan anses ha förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke och i sådana fall då patienten inte kan ge sitt samtycke t.ex. på grund av att han eller hon är medvetslös. Bestämmelserna kompletteras dessutom med bestämmelser som gäller lämnande av uppgifter som hänför sig till den vård som givits en avliden person under hans eller hennes livstid.

I lagen föreslås dessutom vissa uttrycksmässiga och andra tekniska ändringar.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄNN MOTIVERING	3
1. Nuläge	3
1.1. Lagstiftning	3
1.1.1. Verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård	3
1.1.2. Förande av patientsregister	3
1.1.3. Lämnande av patientuppgifter och uppgifter som hänför sig till utredande av dödsorsak	4
1.2. Lagstiftningen i Sverige, Norge och Danmark	4
1.2.1. Sverige	4
1.2.2. Norge	5
1.2.2. Danmark	5
1.3. Bedömning av nuläget	6
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	7
3. Propositionens verkningar	8
4. Lagstiftningsordning	8
DETALJMOTIVERING	9
1. Lagförslag	9
1. Lag om ändring av lagen om specialiserad sjukvård	9
2. Lag om ändring av lagen om patientens ställning och rättigheter	11
2. Närmare bestämmelser	15
3. Ikraftträdande	15
4. Lagstiftningsordning	15
LAGFÖRSLAGEN	
1. Lag om ändring av lagen om specialiserad sjukvård	16
2. Lag om ändring av lagen om patientens ställning och rättigheter	17
BILAGA	
Paralleltexter	
1. Lag om ändring av lagen om specialiserad sjukvård	20
2. Lag om ändring av lagen om patientens ställning och rättigheter	22

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning

1.1.1. Verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård

Verksamhetsenheterna för hälso- och sjukvård definieras i 2 § 4 punkten lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992). Enligt den avses med verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård hälsovårdscentral enligt folkhälsolagen (66/1972), sjukhus och separata verksamhetsenheter för sjukvård enligt lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989), verksamhetsenhet enligt lagen om Helsingfors universitetscentralsjukhus (1064/1989), enhet som tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), statens sinnessjukhus enligt lagen om statens sinnessjukhus (1292/1987), sjukvårdsanstalter enligt lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987), sinnessjukhuset för fångar, psykiatriska avdelningar samt andra anstaltssjukhus och sjukavdelningar enligt förordningen om fångvårdsväsendet (134/1986) samt fängelsepolikliniker.

När det gäller verksamhetsenheter för specialiserad sjukvård syftar definitionen på 12 § lagen om specialiserad sjukvård. I den konstateras att sjukvårdsdistriktet för ordnandet av specialiserad sjukvård skall ha sjukhus samt efter behov separata verksamhetsenheter för sjukvård och andra verksamhetsenheter.

Enligt 30 § 1 mom. lagen om specialiserad sjukvård skall ett kommunalförbunds sjukhus och verksamhetsenhet i första hand användas för att bereda invånarna i kommunalförbundets medlemskommuner sjukvård, om inte något annat följer av arrangemang som avses i 11 § eller av avtal som ingåtts med stöd av 13 eller 14 §. Den som är i brådskande behov av sjukvård skall likväl alltid beredas sjukvård. Sjukvården på sjukhus och i andra verksamhetsenheter eller någon annanstans på dessas ansvar leds och övervakas enligt 32 § av en behörig överläkare eller av någon annan i instruktionen bestämd läkare vid kommunalförbundet. En-

ligt 33 § 2 mom. skall en patient inom gränserna för vad ett ändamålsenligt ordnande av sjukhusets verksamhet tillåter om möjligt beredas tillfälle att bland läkarna på sjukhuset välja den läkare som skall behandla honom. Även vid fortsatt vård av patienten skall denne alltid då det med tanke på ett ändamålsenligt beredande av vård är möjligt hänvisas till samma läkare.

1.1.2. Förande av patientregister

Enligt 12 § lagen om patientens ställning och rättigheter skall yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och verksamhetsenheterna för hälso- och sjukvård föra och förvara journalhandlingar så som social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmer. Enligt 2 § 5 punkten i samma lag avses med journalhandlingar handlingar eller tekniska dokument som används, uppgörs eller inkommer i samband med att en patient får vård eller vården ordnas och som innehåller uppgifter om patientens hälsotillstånd eller andra personliga uppgifter.

Journalhandlingarna utgör ett i personuppgiftslagen (523/1999) avsett personregister. Registeransvarig för journalhandlingarna, dvs. patientregistret, är med stöd av ovan nämnda bestämmelser i 12 § lagen om patientens ställning och rättigheter yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som är verksamma som självständiga yrkesutövare samt verksamhetsenheterna för hälso- och sjukvård, var och en för sina egna patienter. Registeransvarig för patientregistren inom den specialiserade sjukvården är enligt 2 § 4 punkten i nämnda lag och 12 § lagen om specialiserad sjukvård varje sjukhus och varje eventuell annan verksamhetsenhet för specialiserad sjukvård.

Eftersom journalhandlingarna utgör ett personregister, har en patient sådana rättigheter som enligt bestämmelserna om förande av personregister ankommer på den registrerade att bl.a. kontrollera vilka uppgifter som har införts om honom eller henne i registret. När det gäller rätten att kontrollera uppgifterna hänvisas i 5 § lagen om patientens ställning och rättigheter till bestämmelserna i personregisterlagen (471/1987) och personregisterförordningen (476/1987).

1.1.3. Lämning av patientuppgifter och uppgifter som hänför sig till utredande av dödsorsak

Enligt 13 § 1 mom. lagen om patientens ställning och rättigheter är uppgifterna i journalhandlingarna sekretessbelagda. Enligt 2 mom. får en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller någon annan som arbetar vid en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller utför uppdrag för den inte utan patientens skriftliga samtycke till utomstående lämna sådana uppgifter som ingår i journalhandlingarna. Med utomstående avses i nämnda lag personer som inte vid verksamhetsenheten deltar i vården av patienten eller i andra uppgifter i samband med vården. Tystnadsplikten kvarstår efter det anställningsförhållandet eller uppdraget har upphört. Enligt lagens 14 § leder brott mot tystnadsplikten till straff som döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen (39/1889), om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § eller strängare straff för den bestäms på något annat ställe i lag.

Det finns dock vissa undantag från förbudet att lämna ut uppgifter som ingår i journalhandlingarna. Om dem bestäms i 13 § 3 mom. lagen om patientens ställning och rättigheter. Enligt 1 punkten får uppgifter som ingår i journalhandlingarna lämnas till domstolar samt andra myndigheter eller sammanlutningar som har lagstadgad rätt att få sådana uppgifter. Uppgifter om patientens person och hälsotillstånd får också lämnas till en nära anhörig till patienten eller någon annan patienten närstående då patienten är intagen för vård på grund av medvetlöshet eller av någon annan därmed jämförbar orsak, om det inte finns skäl att anta att patienten skulle förbjuda detta. I vissa fall kan avvikelser dessutom göras från kravet på skriftligt samtycke. Enligt 2 punkten får således uppgifter som behövs för undersökning och vård av patienten lämnas till någon annan verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i enlighet med patientens muntliga samtycke eller sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget.

Uppgifter som ingår i journalhandlingarna får också lämnas ut för vetenskaplig forskning enligt de bestämmelser som finns på annat håll i lagstiftningen. I 13 § 4 mom. lagen om patientens ställning och rättigheter hänvisas till denna del till lagen om allmän-

na handlingars offentlighet (83/1951), lagen om riksomfattande personregister för hälsovården (556/1989) samt personregisterlagen och personregisterförordningen.

Enligt 15 § lagen om utredande av dödsorsak (459/1973) skall handlingar som gäller utredande av dödsorsak hållas hemliga. Uppgifter som ingår i dem får dock lämnas till domstolar, andra myndigheter eller samfund som har lagstadgad rätt att få dessa uppgifter, den på vars ansökan eller med vars samtycke den åtgärd vidtagits som varit nödvändig för utredande av dödsorsaken, en nära anhörig till den avlidne eller någon annan som stått den avlidne nära samt en försäkrings- eller pensionsanstalt om det för behandlingen av en ansökan om förmåner finns motiverat behov av uppgifterna. Uppgifter får också lämnas ut för vetenskapliga och statistiska ändamål med tillstånd av statistikcentralen eller, om det är fråga om handlingar som andra myndigheter besitter, av vederbörande ministerium.

1.2. Lagstiftningen i Sverige, Norge och Danmark

1.2.1. Sverige

Enligt den svenska personuppgiftslagen (1998:204) får känsliga personuppgifter behandlas bl.a. om behandlingen är nödvändig för förebyggande hälso- och sjukvård, medicinska diagnoser, vård eller behandling eller administration av hälso- och sjukvård. Den som är yrkesmässigt verksam inom hälso- och sjukvårdsområdet eller som har fått känsliga personuppgifter från verksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet och har tystnadsplikt får även behandla känsliga personuppgifter som omfattas av tystnadsplikten.

Om sekretessbelagda handlingar och tystnadsplikt när det gäller hälso- och sjukvårdsmyndigheter föreskrivs i 7 kap. sekretesslagen (1980:100). Bestämmelser om tystnadsplikt finns också i lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (1998:531), som också gäller dem som är verksamma inom den privata hälso- och sjukvården. Sekretess enligt sekretesslagen gäller för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

I sekretesslagen ingår också vissa bestämmelser om lämnande av sekretessbelagda uppgifter inom hälso- och sjukvård. Av dem kan nämnas bestämmelsen i 14 kap. 2 § 7 mom. Enligt den hindrar sekretessen inte att uppgift om enskild, som inte fyllt arton år eller som fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller närstående till denne lämnas från myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till annan sådan myndighet, om det behövs för att den enskilde skall få nödvändig vård, behandling eller annat stöd. En landstingskommunal eller kommunal myndighet som bedriver verksamhet inom hälso- och sjukvården har också rätt att lämna sekretessbelagda uppgifter inom hälso- och sjukvården för forskning eller framställning av statistik eller för administration på verksamhetsområdet samt då rätt till information föreskrivs i någon annan lag eller förordning.

I Sverige finns en särskild lag som gäller journalhandlingar (Patientjournalagen, 1985:562). I den bestäms hur patientjournalerna skall föras och vad som skall ingå i dem. Lagen innehåller inga bestämmelser om lämnande av uppgifter som ingår i patientjournalerna. Sverige har dessutom en lag om vårdregister (1998:544), som allmänt reglerar användningen av automatisk databehandling i vårdarbetet och den administration som hänför sig till det. Utöver för nämnda ändamål får uppgifter också behandlas för framställning av statistik, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring och administration på verksamhetsområdet och uppgiftslämnande som föreskrivs i lag eller förordning.

1.2.2. Norge

I norska stortinget behandlas en ny lag som gäller personregister (Lov om behandling av personopplysninger, Ot.prp. nr 92 (1998-99)). Enligt den får känsliga personuppgifter behandlas bl.a. om behandlingen är nödvändig för förebyggande sjukdomsbehandling, medicinsk diagnos, sjukvård eller patientbehandling eller för förvaltning av hälsotjänster, och uppgifterna behandlas av hälsopersonal med tystnadsplikt.

Om hälso- och sjukvårdspersonalens tystnadsplikt föreskrivs i 5 kap. i den lag som gäller yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (Lov om helsepersonell,

2.7.1999 nr 63). Enligt lagens 22 och 23 § är tystnadsplikten inte till hinder för att uppgifter lämnas bl.a. om personen i fråga ger sitt samtycke till att uppgifterna lämnas, om något annat bestäms i lag eller om uppgifterna ges vidare när tungt vägande privata eller offentliga intressen berättigar till det. Enligt 45 § får en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården lämna uppgifter till andra yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som ger patienten vård, om detta är nödvändigt för att patienten skall få den vård som behövs och patienten inte motsätter sig det. Det skall framgå av journalen att uppgifter har lämnats. Ministeriet kan i en föreskrift utfärda närmare bestämmelser om lämnandet av uppgifter och också bestämmelser om lämnande av uppgifter till andra yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården i andra fall än de som avses ovan.

Lagen innehåller också bestämmelser om lämnande av uppgifter efter en persons död. Detta är tillåtet enligt 24 §, om viktiga grunder talar för det. Vid bedömningen av om uppgifter skall lämnas, skall det tas hänsyn till uppgifternas art, den avlidnes förmodade vilja samt de anhörigas och samhällets intressen. De närmaste anhöriga har rätt att ta del av anteckningarna i journalen, om inte särskilda grunder talar mot det.

1.2.3. Danmark

I Danmark finns särskilda bestämmelser om personregister inom privat verksamhet (Lov nr 293 af 8. juni 1978 om private registre m.v.) och personregister som förs i myndigheternas verksamhet (Lov nr 621 af 2. oktober 1987 om offentlige myndigheders registre). Känsliga uppgifter får i regel lämnas endast med den registrerades samtycke och med stöd av särskilda bestämmelser på lagnivå. Uppgifter får också lämnas för utförandet av vetenskapliga eller statistiska undersökningar och då privata eller offentliga intressen klart överstiger de intressen på grundval av vilka uppgifterna betraktas som konfidentiella. Bestämmelserna om lämnande av uppgifter har tolkats så att de tillåter att uppgifter ur patientregistret vid ett sjukhus inom den offentliga sektorn lämnas till ett annat motsvarande sjukhus också utan patientens samtycke, om det är nödvändigt med tanke på helhetsvården. Den lag som gäller personregister i myndigheternas verk-

samhet innehåller uttryckliga bestämmelser om lämnande av uppgifter ur patientregister till den privata sektorn. Enligt lagens 16 a § får uppgifter lämnas med patientens samtycke till den läkare som patienten har valt enligt bestämmelserna i den lag som gäller offentlig sjukförsäkring eller till den läkare som sköter patienten. I sådana ovan nämnda fall då det bedöms att privata eller offentliga intressen klart överstiger de intressen på grundval av vilka uppgifterna betraktas som konfidentiella, får uppgifter lämnas till nämnda läkare också utan patientens samtycke. I praktiken har som sådana fall betraktats t.ex. fall då patienten på grund av demens, ålderdomssvaghet eller allvarigare psykiska störningar inte kan sörja för sina intressen och sålunda ge sitt samtycke.

Bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt finns i flera olika lagar, bl.a. i de lagar som gäller yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. T.ex. enligt 9 § i den lag om gäller utövande av läkaryrket (Lov nr 426 af 19. august 1976 om udøvelse av lægegerning) är läkaren skyldig att hemlighålla vad han i sitt arbete fått veta om hemligheter som hör till det privata livet, om han inte med stöd av lagstiftningen är skyldig att yppa en sådan omständighet eller om det inte är fråga om lämnande av uppgifter till förmån för berättigt allmänt intresse eller för andras eller eget intresse. Det har ansetts att bedömningen av sistnämnda situationer kräver ett likadant avvägande av intressena mot varandra som tillämpningen av bestämmelser om lämnande av uppgifter i den lag som gäller personregister i myndigheternas verksamhet.

1.3. Bedömning av nuläget

Enligt 10 § 2 mom. lagen om specialiserad sjukvård skall samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt inom sitt område bl.a. koordinera de specialiserade sjukvårdstjänsterna och, enligt 3 mom., bl.a. tillhandahålla hälsovårdscentralerna inom sitt område sådana till den specialiserade sjukvården hörande tjänster som det inte är ändamålsenligt för hälsovårdscentralerna att erbjuda. Om t.ex. hälsovårdscentralen och sjukvårdsdistriktet sinsemellan har kommit överens om att en verksamhetsenhet inom sjukvårdsdistriktet tillhandahåller hälsovårdscentralen laboratorie-, röntgen-, rehabiliterings- och andra specialtjänster, kan de uppgifter som uppkom-

mer i samband med sådan verksamhet och de uppgifter som uppkommer t.ex. i samband med sjukhusets motsvarande egna verksamhet eller i verksamhet på basis av motsvarande överenskommelser med andra verksamhetsenheter inte, enligt gällande bestämmelser, sammanföras i ett och samma datasystem. Situationen har uppfattats som problematisk bl.a. i de utredningar över hur hälso- och sjukvården fungerar som har gjorts de senaste åren.

I den lagstiftning som gäller behandlingen av personuppgifter binds förändret av personregister till den registeransvariges uppgifter och aktiva ansvar. I lagen om patientens ställning och rättigheter kopplas förändret av patientregister till begreppet verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård. När det gäller specialiserad sjukvård avses med verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård enligt 2 § 4 punkten i nämnda lag och 12 § lagen om specialiserad sjukvård sjukhus och separata verksamhetsenheter för sjukvård. Sättet att organisera den specialiserade sjukvården har emellertid ändrats i flera sjukvårdsdistrikt de senaste åren så att organisationen inte längre, åtminstone inte till alla delar, motsvarar systematiken enligt ovan nämnda bestämmelser. Definitionen av patientregisteransvarig enligt den gällande lagstiftningen har härvid medfört problem. Vid behandlingen av patientuppgifter har det också uppstått problem av den anledningen att det i sjukvårdsdistrikten sällan har fattats klara beslut då verksamhetsenheter har inrättats eller dragits in.

Det är befogat att den verksamhetsenhet eller läkare som remitterar en patient till en annan vårdplats får en sammanfattning av den vård som patienten har fått där. Det är också nödvändigt att den läkare som har utnämnts till ansvarig läkare för patienten t.ex. inom ramen för systemet med befolkningsansvars- eller husläkare får dessa uppgifter. Epikrisen behövs bl.a. med tanke på förverkligandet av en samordnad vårdkedja samt för bedömningen och utvecklandet av vårdkvaliteten. Problemen när det gäller att få epikrisen och förbättrandet av praxis gällande den har uppmärksammats flera gånger i de utredningar över utvecklande av hälso- och sjukvården och förslag till förbättrande av verksamheten som har lagts fram de senaste åren. Problemen när det gäller att få epikrisen kan delvis tänkas bero på att översändandet av den till ovan nämnda verk-

samhetsenheter och läkare enligt gällande bestämmelser kräver skriftligt samtycke av patienten, om inte vården fortsätter vid verksamhetsenheten eller hos läkaren i fråga.

Bestämmelserna i 13 § 3 mom. 2 punkten lagen om patientens ställning och rättigheter tillåter att uppgifter som ingår i journalhandlingarna lämnas till en annan verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i enlighet med patientens muntliga samtycke eller sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget, om det är fråga om uppgifter som behövs för undersökning och vård av patienten. Då bestämmelserna har tillämpats i praktiken har problemet varit att begreppet sådant samtycke som framgår av sammanhanget inte definieras i lagrummet och inte heller i motiveringen till det.

De gällande bestämmelserna om lämnande av journalhandlingar reglerar inte lämnande av uppgifter i sådana fall då patienten de facto inte kan ge sitt samtycke till att uppgifterna lämnas av den anledningen att han eller hon inte kan bedöma betydelsen av sitt samtycke. Detta kan t.ex. bero på utvecklingsstörning eller sjukdom, såsom demens eller psykisk sjukdom. Det kan också hända att personen i fråga t.ex. är medvetlös eller är förhindrad att ge sitt samtycke av någon annan motsvarande orsak. I brådskande situationer handlar man för närvarande i praktiken vanligen utgående från de s.k. nödtillståndsbestämmelserna i 3 kap. 10 § strafflagen. Med stöd av dem kan domstolen om någon, för att rädda sin eller annans person eller egendom ur trängande fara, har begått en med straff belagd handling och räddning inte hade varit möjlig utan den, avstå från att döma till straff eller döma till nedsatt straff. Det har således uppställts synnerligen stränga krav för att bestämmelserna skall kunna tillämpas. Med tanke på situationer där det krävs brådskande vård skulle det vara klarare med uttryckliga bestämmelser om lämnande av uppgifter i dylika fall. Det skulle också behövas uttryckliga bestämmelser om andra sådana situationer då personen i fråga inte själv kan ge sitt samtycke.

När det gäller döda personer innehåller lagstiftningen endast bestämmelser om lämnande av uppgifter som ingår i handlingar gällande utredande av dödsorsak. Däremot regleras inte lämnande av uppgifter som ingår i journalhandlingarna och hänför sig till

den vård en avliden person har fått under sin livstid. Riksdagens biträdande justitieombudsman har bl.a. fäst uppmärksamhet vid den oklarhet som råder på grund av den bristfälliga lagstiftningen om lämnande av uppgifter om en avliden person och vid de olägenheter som detta i vissa fall medför.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att få hälso- och sjukvårdstjänsterna att fungera bättre genom att de bestämmelser i lagen om patientens ställning och rättigheter och lagen om specialiserad sjukvård som gäller definitionen av en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård och förande av patientregister samt bestämmelserna om lämnande av patientuppgifter i den förstnämnda lagen kompletteras. Syftet med kompletteringen och preciseringen av bestämmelserna om lämnande av patientuppgifter är samtidigt att ytterligare förbättra integritetsskyddet vid behandlingen av personuppgifter.

I propositionen föreslås att lagen om specialiserad sjukvård kompletteras med bestämmelser med stöd av vilka uppgifter om sådan laboratorie- och röntgenservice, medicinsk rehabilitering eller sådana andra motsvarande specialtjänster som en verksamhetsenhet inom ett sjukvårdsdistrikt tillhandahåller för hälsovårdscentralerna och andra verksamhetsenheter inom sjukvårdsdistriktet eller för verksamhetsenheter inom samkommunen för ett specialomsorgsdistrikt enligt lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) kan lagras i ett register med motsvarande uppgifter som uppkommit i samband med verksamhetsenhetens egna verksamhet. I lagen föreslås också bestämmelser om utbyte av uppgifter mellan den som tillhandahåller och den som beställer tjänsterna, vilka möjliggör att uppgifter kan lämnas på ett smidigt sätt. Syftet med bestämmelserna är bl.a. att medverka till att patienten inte behöver genomgå överlappande undersökningar.

Det föreslås också att bestämmelserna i lagen om specialiserad sjukvård och lagen om patientens ställning och rättigheter kompletteras med bestämmelser som gör det möjligt att definiera begreppet verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård på ett vidare sätt än för närvarande inom den specialiserade sjukvården. Utöver den gällande defini-

tionen av en verksamhetsenhet föreslås att en verksamhetsenhet också kan definieras som den helhet som bär det aktiva ansvaret för vården. Syftet med ändringen är att beakta att sätten att organisera den specialiserade sjukvården har ändrats. I lagen om specialiserad sjukvård föreslås också bestämmelser som förpliktar samkommunen för sjukvårdsdistriktet att fatta uttryckliga beslut om inrättande och indragning av verksamhetsenheter.

Till de bestämmelser i lagen om patientens ställning och rättigheter där verksamhetsenheterna för hälso- och sjukvård definieras fogas institutet för arbetshygien till den del det tillhandahåller sådana hälso- och sjukvårdstjänster som avses i lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering (159/1978).

Det föreslås att den bestämmelse med stöd av vilken ministeriet kan utfärda närmare bestämmelser om förande och förvaring av journalhandlingarna kompletteras så att bestämmelser också kan utfärdas om förvaring av sådana prov innehållande biologiskt material samt sådana modeller av organ som hänför sig till undersökning, vård och behandling.

För att erhållandet av epikrisen skall effektiveras föreslås att de bestämmelser i lagen om patientens ställning och rättigheter som gäller lämnande av patientuppgifter kompletteras så att muntligt samtycke eller sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget alltid skall vara tillräckligt för att epikrisen skall kunna översändas till den verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller den yrkesutbildade person inom hälso- och sjukvården som har remitterat patienten till vården samt till den läkare vid en hälsovårdscentral som eventuellt har utnämnts till ansvarig läkare för patienten. I lagen förtydligas också vad som avses med sådant samtycke som framgår av sammanhanget.

Till de bestämmelser som gäller lämnande av patientuppgifter fogas också bestämmelser om lämnande av uppgifter som är nödvändiga för undersökning och vård av patienten i sådana fall då patienten på grund av mental störning, utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak saknar förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke och i sådana fall då patienten inte kan ge sitt samtycke på grund av att han eller hon är medvetlös eller av någon annan därmed jämförbar orsak. De situationer då

patientuppgifter som gäller den vård en avlidna person har fått under sin livstid kan lämnas skall också regleras i lagen.

I lagen om specialiserad sjukvård och lagen om patientens ställning och rättigheter görs dessutom vissa uttrycksmässiga och andra tekniska ändringar som föranleds av de övriga förslagen i propositionen eller av ändringar i den övriga lagstiftningen.

3. Propositionens verkningar

Propositionen har inga statsekonomiska verkningar. Enligt bedömningarna är propositionens direkta ekonomiska verkningar också i övrigt ringa. I synnerhet de föreslagna ändringar som gäller förande av patientregister inom den specialiserade sjukvården och översändande av epikrisen medverkar indirekt till uppkomsten av ekonomiska inbesparingar hos kommunerna och samkommunerna bl.a. i och med att överlappande undersökningar kan undvikas.

De föreslagna ändringar som gäller förande av patientregister och översändande av epikrisen medverkar för sin del till att hälso- och sjukvården kan fungera bättre, till att fortgående tjänster kan tryggas och kvaliteten på dem förbättras och till att samarbetet mellan dem som tillhandahåller tjänsterna förbättras. I synnerhet genom kompletteringen och preciseringen av de bestämmelser som gäller lämnande av patientuppgifter genomförs också integritetsskyddet vid behandlingen av personuppgifter.

4. Beredningen av propositionen

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte den 4 juni 1997, som ett led i genomförandet av strategin för utnyttjande av datateknologi inom social- och hälsovården, en arbetsgrupp för datasekretess och dataskydd, som bl.a. skulle utreda behovet av datasekretess inom social- och hälsovården och beaktandet av det vid utnyttjande av datateknologin. I sin promemoria, som arbetsgruppen överlämnade den 29 maj 1998 (Social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemorior 1998:9), föreslog arbetsgruppen flera ändringar och kompletteringar i de bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagstiftningen som hänför sig till datasekretessen. Arbetsgruppen föreslog bl.a. att de bestämmelser som gäller förande av register inom den specialiserade sjukvården ändras så att den pati-

entregisteransvarige kan definieras på ett vidare sätt än för närvarande och så att ett gemensamt register kan föras över de specialtjänster som en verksamhetsenhet inom sjukvårdsdistriktet tillhandahåller för andra enheter eller hälsovårdscentraler inom sjukvårdsdistriktet. Enligt promemorian fanns det också behov av att precisera och komplettera de bestämmelser i lagen om patientens ställning och rättigheter som gäller lämnande av patientuppgifter bl.a. med bestämmelser som gör det lättare att överända epikrisen till den remitterande läkaren och eventuellt också till den s.k. befolkningsansvars- eller husläkaren, med bestämmelser som tillåter att uppgifter i vissa fall lämnas utan patientens samtycke för att undersökning och vård skall kunna ordnas samt med bestämmelser om sådana situationer då uppgifter som ingår i journalhandlingarna och som uppkommit under en avlidens persons livstid kan lämnas.

I verkställighetsprogrammet för hälso- och sjukvårdens utvecklingsprojekt (Social- och hälsovårdsministeriets handböcker 1998:5) föreslås bl.a. att samarbetet mellan den specialiserade sjukvården och hälsovårdscentralerna utökas t.ex. när det gäller att tillhandahålla radiologiska tjänster, laboratorietjänster och andra tjänster så att onödiga överlappande hälsovårdstjänster kan avvecklas och så att å andra sidan utrustning och lokalteter

blir utnyttjade till fullo. I verkställighetsprogrammet föreslås också bl.a. att informationsförmedlingen i samband med vård och behandling effektivteras som en åtgärd i syfte att få hälsovårdstjänsterna att fungera bättre. Då helhetsbilden kan förmedlas mellan de olika delarna i vårdkedjan minskar antalet onödiga besök och mängden överlappande arbete samt förbättras kontinuiteten i vården och kvaliteten på tjänsterna. I verkställighetsprogrammet hänvisas till de förslag som arbetsgruppen för datasekretess och dataskydd i anslutning till genomförandet av strategin för utnyttjande av datateknologi inom social- och hälsovården har lagt fram. Det konstateras dessutom att datasekretessen kan ordnas på ett sätt som tryggar patientens personliga integritet och en god vård genom att arbetsgruppens förslag utnyttjas.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet med särskilt beaktande av de förslag som arbetsgruppen för datasekretess och dataskydd har lagt fram. Propositionen sändes på remiss till sammanlagt 51 myndigheter och organisationer och 38 utlåtanden inkom. I utlåtandena anses att de föreslagna ändringarna är nödvändiga och att de förtydligar gällande bestämmelser och praxis. Ett sammandrag av utlåtandena har utarbetats vid social- och hälsovårdsministeriet.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om ändring av lagen om specialiserad sjukvård

10 b §. Det föreslås att en ny 10 b § fogas till lagen. Enligt den får en verksamhetsenhet inom ett sjukvårdsdistrikt som för hälsovårdscentralerna i sjukvårdsdistriktet tillhandahåller sådan laboratorie- och röntgenservice, medicinsk rehabilitering eller sådana andra motsvarande specialtjänster som avses i 10 § 3 mom. föra in de uppgifter som uppkommer i samband med denna verksamhet i sitt eget register med motsvarande uppgifter. Detsamma skall gälla då en verksamhetsenhet inom ett sjukvårdsdistrikt tillhandahåller

motsvarande tjänster för andra verksamhetsenheter i samkommunen för sjukvårdsdistriktet eller för i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda avsedda verksamhetsenheter inom samkommunen för ett specialomsorgsdistrikt. Den verksamhetsenhet som tillhandahåller tjänsterna är då registeransvarig för de register som uppkommer i samband med verksamheten. Den kan sålunda använda de uppgifter som hänför sig till tillhandahållandet av tjänsterna i sin egen verksamhet, t.ex. om personen i fråga kommer som patient till den. Även om patientuppgifterna från olika verksamhetsenheter kunde föras in i samma register, skall registret dock upprättas så att uppgifter också kan erhållas per beställare. Eftersom den verk-

samhetsenhet som tillhandahåller tjänsterna är registeransvarig, skall den bl.a. sörja för att uppgifter lämnas i syfte att tillgodose den registrerades rätt att kontrollera uppgifterna och för att felaktiga och bristfälliga uppgifter rättas till.

I paragrafens 2 mom. föreslås bestämmelser om lämnande av uppgifter som hänför sig till tillhandahållandet av tjänster. Bestämmelserna utgår från att lämnandet av uppgifter inte skall förutsätta särskilt samtycke av patienten. Den som beställer specialtjänster skall således ha rätt att utan hinder av de bestämmelser som gäller tystnadsplikt lämna de uppgifter som behövs för tillhandahållande av tjänsterna till den verksamhetsenhet som tillhandahåller dem. Den verksamhetsenhet som tillhandahåller tjänsterna skall på motsvarande sätt ha rätt att till den som beställer tjänsterna lämna alla de uppgifter som uppkommer då de beställda tjänsterna tillhandahålls. Vem som inom verksamhetsenheten kan behandla uppgifterna bestäms med stöd av 13 § 2 mom. lagen om patientens ställning och rättigheter. Den som beställer tjänsterna skall också i enlighet med 24 § personuppgiftslagen informera patienterna om att personuppgifter lämnas ut i anslutning till sådan anskaffning av tjänster som avses i bestämmelserna.

I paragrafens 3 mom. föreslås dessutom informativa bestämmelser som gäller sådana situationer då en verksamhetsenhet inom samkommunen för sjukvårdsdistriktet tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster eller tjänster som gäller behandling av uppgifter inom hälso- och sjukvården på basis av avtal för en annan verksamhetsenhets räkning inom hälso- och sjukvården. Då tjänster tillhandahålls för någon annans räkning är serviceproducenten endast teknisk registeransvarig och den verksamhetsenhet som beställer tjänsterna är den egentliga registeransvarige. Då kan serviceproducenten inte använda uppgifterna i registret i sin egen verksamhet utan patientens samtycke. Det tillhandahållande av tjänster som avses i detta moment kan gälla både sådana tjänster som motsvarar dem som nämns i 1 mom. och andra tjänster.

Frågan om serviceproducenten när det gäller de uppgifter som uppkommer vid verksamheten är självständig registeransvarig enligt 1 mom. eller teknisk registeransvarig för någon annans räkning på det sätt som avses i 3 mom. beror på avtalet mellan den

som beställer och den som tillhandahåller tjänsterna. Det är skäl att göra upp ett skriftligt avtal och i det skall också de aspekter som gäller datasekretessen beaktas.

12 §. Det föreslås att paragrafen kompletteras med en bestämmelse som gäller inrättande och indragning av verksamhetsenheter inom samkommunen för sjukvårdsdistriktet. I paragrafen konstateras uttryckligen att samkommunerna skall fatta beslut om inrättande och indragning av verksamhetsenheter. Syftet med bestämmelsen är att avhjälpa nuvarande oklarheter som särskilt hänför sig till den som är registeransvarig för patientregister och har berott på att verksamhetsenheten inte har definierats.

Det föreslås samtidigt att de ändringar som har skett i sätten att organisera den specialiserade sjukvården skall beaktas i definitionen av en verksamhetsenhet för specialiserad sjukvård. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan samkommunen för sjukvårdsdistriktet besluta att en verksamhetsenhet omfattar flera än ett sjukhus eller en separat verksamhetsenhet eller delar av sådana, förutsatt att de tillsammans bildar en helhet som bär ansvaret för vården på det sätt som avses i 32 §. Tillsammans med den komplettering som skall göras i 2 § 4 punkten lagen om patientens ställning och rättigheter tillåter bestämmelsen bl.a. att patientregistren kan föras och andra funktioner som hänför sig till begreppet verksamhetsenhet organiseras i enlighet med den funktionella organisationen. Verksamhetsenheterna kan då definieras enligt specialitet, t.ex. "inremedicinsk serviceenhet", om man vill organisera vården inom samkommunen på detta sätt. Sjukhusen inom det sjukvårdsområde som har det aktiva vårdansvaret kan t.ex. också tillsammans bilda en verksamhetsenhet. Det centrala när det gäller att definiera en verksamhetsenhet är att den helhet som utgör en verksamhetsenhet har en sådan chef som avses i 32 § och som har det aktiva vårdansvaret och har förordnats till denna uppgift. Härvid är verksamhetsenheten och den resultatenheter som används vid ekonomiplaneringen inte nödvändigtvis samma sak. Patientregistren skall föras inom de verksamhetsenheter som har bildats på ovan nämnt sätt. Verksamhetsenheterna kan byta uppgifter med varandra i enlighet med bestämmelserna i lagen om patientens ställning och rättigheter.

Då en omorganisering av verksamhetsen-

heterna övervägs bör också lösningarnas verkningar på patienternas integritetsskydd beaktas. I 41 § personuppgiftslagen förutsätts också att dataombudsmannen bereds tillfälle att bli hörd innan beslut om förvaltningsreformer som gäller skydd av fri- och rättigheter vid behandlingen av personuppgifter fattas.

Vid social- och hälsovårdsministeriet bereds en separat regeringsproposition, i vilken föreslås bestämmelser om förvaringen av journalhandlingarna då en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård upphör med sin verksamhet och i samband med andra organisationsförändringar. Avsikten är att propositionen skall avlätas till riksdagen så snart som möjligt.

30 och 32 §. I 30 § 1 mom. och i 32 § används uttrycket sjukhus och verksamhetsenhet. Eftersom ett sjukhus kan vara en verksamhetsenhet, föreslås en teknisk precisering i lagrummen så att uttrycket ändras till "sjukhus och andra verksamhetsenheter".

33 §. I paragrafens 2 mom. konstateras bl.a. att en patient, inom gränserna för vad ett ändamålsenligt ordnande av sjukhusets verksamhet tillåter, om möjligt skall beredas tillfälle att bland läkarna på sjukhuset välja den läkare som skall behandla honom. Det föreslås att uttrycket sjukhus ändras till "verksamhetsenhet", som bättre täcker olika former att organisera den specialiserade sjukvården.

1.2. Lag om ändring av lagen om patientens ställning och rättigheter

2 §. *Definitioner.* När det gäller verksamhetsenheter för specialiserad sjukvård föreslås i paragrafens 4 punkt ett tillägg som hänvisar till den föreslagna kompletteringen i 12 § lagen om specialiserad sjukvård så att med verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård avses utöver sjukhus och separata verksamhetsenheter för specialiserad sjukvård också en sådan helhet med ansvar för vården som samkommunen för sjukvårdsdistriktet bestämmer. I punkten stryks hänvisningen till lagen om Helsingfors universitetscentral-sjukhus, eftersom lagen har upphävts genom en lag (242/1999), som träder i kraft den 1 januari 2000. Samtidigt föreslås att till punkten fogas institutet för arbetshygien till den del det tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster enligt lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och

finansiering. Med dessa tjänster avses sådan hälso- och sjukvårdsverksamhet i syfte att konstatera, behandla och förebygga yrkes-sjukdomar och andra sjukdomar i anslutning till arbete, sådan verksamhet i samband med bedömning av arbetstagares arbetsförmåga och sådan verksamhet i anslutning till företagshälsovård för institutets egna arbetstagare som hör till institutets uppgifter.

3 §. *Rätt till god hälso- och sjukvård samt till gott bemötande* och 4 §. *Intagning för vård.* Det föreslås att hänvisningen till lagen om Helsingfors universitetscentralsjukhus stryks i 3 § 1 mom. och i 4 § 2 mom.

5 §. *Patientens rätt till information.* I paragrafens 3 mom. hänvisas till de bestämmelser i personregisterlagen och personregisterförordningen som gäller den registrerades rätt till insyn. Då nämnda bestämmelser har ersatts med bestämmelserna i personuppgiftslagen, som trädde i kraft den 1 juni 1999, föreslås en teknisk ändring i bestämmelserna i momentet så att i lagrummet hänvisas till respektive paragrafer i personuppgiftslagen. Med rätt till insyn avses en persons rätt att få veta vilka personuppgifter om honom som har registrerats i ett personregister. Om det förfarande som skall iakttas vid kontroll av uppgifterna i ett register som förs av en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården bestäms i 28 § 3 mom. personuppgiftslagen. Enligt det skall begäran om utövande av rätten till insyn framställas till en läkare eller till någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som ser till att uppgifterna samlas in med den registrerades samtycke och som lämnar den registrerade uppgifter om anteckningarna i registret.

Det föreslås också att till lagrummet samtidigt fogas en hänvisning till bestämmelserna i 11 och 12 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). De skall, utöver bestämmelserna om rätt till insyn enligt personuppgiftslagen, tillämpas som allmänna bestämmelser på rätten till information också när det gäller anteckningar i journalhandlingarna. I 11 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet bestäms om en parts rätt att ta del av en myndighetshandling. Med stöd av en parts rätt att ta del av en handling kan en person ha rätt att ta del av inte bara de uppgifter som gäller honom själv utan också av de uppgifter som gäller någon annan och som

ingår i en myndighetshandling, förutsatt att det ärende som behandlas eller har behandlats hos den myndighet som besitter handlingen gäller hans rätt, fördel eller skyldighet och förutsatt att uppgiften kan eller har kunnat påverka behandlingen av ärendet. Bestämmelserna om en parts rätt att ta del av en handling skall dock inte tillämpas på handlingar som har upprättats i samband med en myndighets faktiska verksamhet, såsom hälso- och sjukvård, om de inte hänför sig till anhängiggörandet eller behandlingen av ett ärende, t.ex. behandlingen av ett ärende som gäller fel i samband med vården. I 12 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet bestäms om en persons rätt att ta del av de uppgifter som ingår i en myndighetshandling och som gäller honom själv även i sådana fall då det inte är fråga om ett partsförhållande enligt 11 §. Bestämmelserna gäller således också handlingar som har upprättats i samband med faktisk verksamhet, såsom vård och behandling.

12 §. *Journalhandlingar och annat material som hänför sig till vård och behandling.* I paragrafen åläggs yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och verksamhetsenheterna för hälso- och sjukvård att föra och förvara journalhandlingar så som social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmer genom förordning.

Prov som tas i samband med undersökning och behandling och som innehåller biologiskt material, såsom vävnadsprov och cytologiska prov, och modeller av organ som uppkommer i samband med vård och behandling, såsom anatomiska modeller och gipsavtryck av tänderna, kan inte anses motsvara definitionen av journalhandlingar. Det behövs dock bestämmelser om förvaringen av dem som förpliktar verksamhetsenheterna för hälso- och sjukvård och yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. Det föreslås därför att bestämmelsen om bemyndigande kompletteras så att den också täcker förvaring av nämnda prov och modeller. Det föreslås samtidigt att paragrafens rubrik ändras så att den bättre motsvarar paragrafens ändrade innehåll.

13 §. *Sekretessbelagda uppgifter i journalhandlingarna.* Eftersom det i paragrafen skall göras många ändringar och tillägg, föreslås att hela paragrafen ändras. Paragrafens 1 mom. förblir dock i sak oförändrat.

Enligt paragrafens 2 mom. kräver lämnande av uppgifter som ingår i journalhandling-

arna till sådana utomstående som avses i momentet skriftligt samtycke av patienten. Det föreslås att bestämmelserna kompletteras med en bestämmelse enligt vilken uppgifterna får lämnas med skriftligt samtycke av patientens lagliga företrädare, om patienten saknar förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke. Bestämmelsen är avsedd att gälla sådana fall där patienten har en laglig företrädare som har behörighet att fatta också sådana beslut. Om sådana fall då patienten saknar förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke, men inte har någon laglig företrädare, föreskrivs i den föreslagna 3 punkten i paragrafens 3 mom. En laglig företrädare kan t.ex. vara en omyndig persons intressebevakare eller en minderårigs vårdnadshavare. Enligt 7 § 1 mom. lagen om patientens ställning och rättigheter skall vården av en minderårig patient ske i samförstånd med patienten, om han med beaktande av ålder eller utveckling kan fatta beslut om vården. Enligt 9 § 2 mom. har en minderårig patient som med beaktande av ålder och utveckling kan fatta beslut om vården också rätt att förbjuda att uppgifter om hans hälsotillstånd och vård ges till hans vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare. Vid bedömningen av om en minderårig har förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke, skall utgångspunkten vara att om en minderårig anses kunna fatta beslut om sin vård kan han också ge ett giltigt samtycke till att uppgifter som gäller vården lämnas ut.

I paragrafens 3 mom. anges de fall då uppgifter som ingår i journalhandlingarna kan lämnas ut utan patientens skriftliga samtycke. Momentets 1 punkt förblir i sak oförändrad. Enligt 2 punkten får uppgifter lämnas med patientens muntliga samtycke eller sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget, om det är fråga om uppgifter som behövs för undersökning och vård av patienten. Sålunda kräver t.ex. lämnande av uppgifter om den vård patienten fått till den läkare som remitterat patienten till vården eller till patientens s.k. befolkningsansvars- eller husläkare skriftligt samtycke av patienten, om inte vården fortsätter hos den läkaren.

För att översändandet av epikrisen skall gå smidigare föreslås att bestämmelserna i nämnda punkt i samband med ändringen av paragrafen kompletteras så att epikrisen, dvs. en sammanfattning av den vård som givits

patienten, skall kunna skickas till den verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller den yrkesutbildade person inom hälso- och sjukvården som har remitterat patienten till vården samt till den läkare vid hälsovårdscentralen som eventuellt har utnämnts till ansvarig läkare för patienten, i enlighet med patientens eller dennes lagliga företrädarens muntliga samtycke eller sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget också i sådana fall då vården inte fortsätter vid verksamhetsenheten eller hos den yrkesutbildade personen i fråga.

Enligt paragrafens 3 mom. 3 punkt kan uppgifter om patientens person och hälsotillstånd lämnas till en nära anhörig till patienten eller någon annan patienten närstående då patienten är intagen för vård på grund av medvetlöshet eller av någon annan därmed jämförbar orsak, om det inte finns skäl att anta att patienten skulle förbjuda detta. I den gällande lagstiftningen finns däremot inga bestämmelser om lämnande av uppgifter som behövs för undersökning eller vård av en sådan patient till en annan verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. I sådana fall är det vanligen fråga om brådskande undersökning och vård där det inte finns tid att vänta på samtycke t.ex. av patientens lagliga företrädare, även om han eller hon skulle ha en sådan.

Patientens tillstånd kan dessutom vara sådant att han eller hon inte objektivt sett kan bedöma betydelsen av sitt samtycke och således inte de facto kan ta ställning till utlämnandet av uppgifterna. Orsaken kan vara t.ex. utvecklingsstörning eller demens eller t.ex. en kortvarigare mental störning. Enligt det föreslagna 2 mom. kunde uppgifterna i sådana fall lämnas med samtycke av patientens lagliga företrädare. Det är dock sällan som patienten har någon laglig företrädare som kunde avgöra saken. Förmynderskapsrättslig intressebevakning är i första hand avsedd för skötseln av ekonomiska ärenden och bevakningen av ekonomiska intressen. Därför är det inte särskilt lämpligt att vidta förmynderskapsrättsliga åtgärder i en situation då det endast är fråga om vård eller undersökning.

I 12 § 1 mom. 3 punkten personuppgiftslagen anges som ett undantag från förbudet mot behandling av känsliga personuppgifter sådan behandling av uppgifter som behövs för att skydda den registrerades eller någon

annan persons vitala intressen, om den registrerade är förhindrad att ge sitt samtycke. På grund av att uppgifterna i journalhandlingarna är sekretessbelagda kan dock nämnda bestämmelser inte tillämpas på uppgifter inom hälso- och sjukvården, utan bestämmelser om dem måste utfärdas särskilt.

I praktiken förekommer det ibland fall där det för vården av en person som befinner sig i utlandet t.ex. på semesterresa eller någon annan resa behövs uppgifter från en finländsk verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård i en situation då personen i fråga inte kan ge sitt samtycke till att uppgifterna skaffas. Bestämmelserna i 30 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet tillåter att uppgifter lämnas till utländska myndigheter utan särskilda uttryckliga bestämmelser endast om samarbetet mellan den utländska och den finska myndigheten regleras i en för Finland bindande internationell överenskommelse eller föreskrivs i en rättsakt som är bindande för Finland. Även om Finland och den andra staten skulle ha ingått en överenskommelse som gäller t.ex. social trygghet eller socialservice, innehåller sådana överenskommelser vanligen inte några bestämmelser om lämnande av uppgifter i ovan avsedda fall. Behovet att få uppgifter kan också gälla vård som ges såväl vid en privat som vid en offentlig vårdinrättning.

Det föreslås därför att i paragrafen intas bestämmelser som tillåter att uppgifter som är nödvändiga för undersökning och vård av patienten lämnas utan att samtycke krävs till en annan finländsk eller utländsk verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, om patienten på grund av mental störning, utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak saknar förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke och inte heller har någon laglig företrädare som kunde ta ställning till saken, eller om patienten inte kan ge sitt samtycke på grund av att han eller hon är medvetlös eller av någon annan därmed jämförbar orsak. Bestämmelserna föreslås ingå i 3 mom. 3 punkten, varvid bestämmelserna i den nuvarande 3 punkten blir 4 punkt.

Lämnande av uppgifter utan att samtycke krävs skall endast gälla uppgifter som är nödvändiga för undersökning och vård av patienten. Lämnandet av uppgifterna skall objektivt sett stå i patientens intresse. Till-

ämpningen av bestämmelserna förutsätter dessutom prövning från fall till fall. Syftet med bestämmelserna är således inte att tillåta att uppgifter som gäller t.ex. utvecklingsstörda eller personer som lider av mental störning lämnas i alla situationer som annars uppfyller kraven för lämnande av uppgifter, utan frågan om huruvida patienten har förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke skall avgöras särskilt från fall till fall.

Bestämmelserna i den gällande 3 punkten, som blir 4 punkt, bibehålls oförändrade i sak.

Det föreslås dessutom att de bestämmelser som gäller lämnande av uppgifter ur journalhandlingarna kompletteras med bestämmelser som gäller lämnande av sådana uppgifter ur journalhandlingarna som hänför sig till den vård som en avlidne person har fått under sin livstid. Bestämmelserna tas in i 3 mom. 5 punkten. Enligt förslaget får uppgifter lämnas till den som behöver dem för att utreda eller tillgodose viktiga intressen eller rättigheter. För att uppgifterna skall erhållas behövs det således något intresse som kan motiveras på ett objektivt sett och skall anses väsentligt. Enbart nyfikenhet är däremot inte en tillräcklig grund för att få uppgifter. Uppgifterna kan lämnas endast på skriftlig ansökan där behovet att få uppgifterna motiveras. Det kan bli aktuellt att lämna uppgifter t.ex. om någon nära anhörig till den avlidne vill låta reda ut om något fel har begåtts i samband med den vård den avlidne fick före sin död eller om uppgifterna behövs för utredande av giltigheten i ett testamente som den avlidne uppgjort eller någon annan rättshandling som den avlidne utfört före sin död. Det kan också bli aktuellt att lämna uppgifter t.ex. om en släkting till den avlidne vill reda ut risken att insjukna i en ärftlig sjukdom som den avlidne lidit av under sin livstid. I och för sig är släktskap till den avlidne inte en förutsättning för att uppgifterna skall lämnas, även om det i praktiken i de flesta situationer där det kan bli aktuellt att lämna ut uppgifter är en nära anhörig eller annan släkting till den avlidne som behöver uppgifterna.

Enligt de föreslagna bestämmelserna kan patientuppgifter som härstammar från den avlidnes livstid lämnas endast i den mån som är nödvändigt för att den som begär uppgifterna skall kunna utreda eller tillgodose sina rättigheter eller intressen. Sådana

uppgifter om den vård som en person fått under sin livstid vilka inte är av betydelse i detta avseende får således inte lämnas. Mottagaren skall också vara skyldig att hemlighålla uppgifterna så att de får lämnas vidare endast för det ändamål med stöd av vilket de har erhållits.

Bestämmelserna i 4 mom. gäller utlämnande av uppgifter som ingår i journalhandlingarna för vetenskaplig forskning. I de gällande bestämmelserna hänvisas bl.a. till lagen om allmänna handlingars offentlighet samt personregisterlagen och personregisterförordningen. Då den förstnämnda lagen har upphävts genom lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och den andra lagen genom personuppgiftslagen, görs motsvarande tekniska ändringar i bestämmelserna. Enligt 28 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet kan en myndighet på de grunder som närmare anges i lagrummet i enskilda fall bevilja tillstånd att ta del av en sekretessbelagd handling för vetenskaplig forskning och dessutom för statistikföring och för sådant planerings- eller utredningsarbete som en myndighet utför. Bestämmelserna i 12 § personuppgiftslagen tillåter å andra sidan behandling av känsliga uppgifter endast för vetenskaplig forskning eller för statistikföring, om det inte finns någon annan i nämnda paragraf angiven grund för behandlingen av uppgifterna. Det föreslås att hänvisningen i 13 § 4 mom. lagen om patientens ställning och rättigheter kompletteras med beaktande av ovan nämnda bestämmelser så att i den också nämns utlämnande av uppgifter för statistikföring.

Bestämmelserna i paragrafens 3 mom. 2 punkt tillåter att uppgifter som ingår i journalhandlingarna lämnas i de fall som avses i nämnda punkt med patientens muntliga samtycke men också med sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget. Vid tillämpningen av bestämmelserna har det dock visat sig råda oklarhet om vad som i praktiken avses med sådant samtycke som framgår av sammanhanget. I paragrafen föreslås därför ett 5 mom., i vilket begreppet preciseras.

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter avses med den registrerades samtycke varje slag av frivillig, särskild och informerad viljeytring genom vilken den registrerade godtar behandling av personupp-

gifter som rör honom. En motsvarande definition av samtycke ingår i 3 § 7 punkten personuppgiftslagen. Sådant samtycke som framgår av sammanhanget till att uppgifter ur journalhandlingarna lämnas definieras också på samma grunder. Det täcker andra former av samtycke än de som är skriftliga eller muntliga. För att en patient skall anses ha givit sitt samtycke till att uppgifterna lämnas skall han eller hon vara medveten om att uppgifterna kommer att lämnas, vilka uppgifter som lämnas och för vilket ändamål samt också annars om vad det innebär att de lämnas. Samtycket skall också vara frivilligt. T.ex. en viljeytring som visas med en nick kan tolkas som ett sådant samtycke som framgår av sammanhanget, om nämnda krav uppfylls. Den som lämnar uppgifterna har bevisbördan för att samtycke givits. Enbart det att patienten söker vård kan inte betraktas som sådant samtycke som framgår av sammanhanget till att de uppgifter som uppkommer i samband med vården lämnas ut.

I paragrafen föreslås dessutom bestämmelser om de anteckningar om att uppgifter lämnats som skall göras i journalhandlingarna. Bestämmelser om detta ingår för närvarande i social- och hälsovårdsministeriets föreskrifter om förande och förvaring av journalhandlingar. Då de krav som gäller behandlingen av personuppgifter har ökat, föreslås det att skyldigheten att göra anteckningar om lämnande av uppgifter och grunderna för det tas in på lagnivå i 6 mom. Närmare bestämmelser om anteckningarna skall fortfarande ingå i en av social- och hälsovårdsministeriet utfärdad förordning. Skyldigheten skall gälla lämnande av uppgifter enligt paragrafens 2 och 3 mom. Av anteckningarna i journalhandlingarna skall framgå vilka uppgifter som har lämnats, till vem de har lämnats och när, vem som har lämnat uppgifterna och på vilka grunder detta har skett. Med grunderna för lämnandet avses t.ex. uppgift om huruvida lämnandet grundar sig på patientens skriftliga eller muntliga samtycke eller på sådant samtycke som framgår av sammanhanget. Om uppgifterna har lämnats utan patientens samtycke skall också detta motiveras.

14 §. *Brott mot tystnadsplikt.* I paragrafen hänvisas när det gäller straff för brott mot tystnadsplikten enligt 13 § 2 mom. till

strafflagens bestämmelser om detta. Efter- som också den som erhållit uppgifter ur journalhandlingarna gällande en avliden person är skyldig att hemlighålla uppgifterna enligt de föreslagna bestämmelserna i 13 § 3 mom. 5 punkten, föreslås att hänvisningsbestämmelserna kompletteras så att de också gäller brott mot nämnda tystnadsplikt.

2. Närmare bestämmelser

Vid social- och hälsovårdsministeriet bereds en revidering av social- och hälsovårdsministeriets föreskrifter från 1993 om förande och förvaring av journalhandlingar (Social- och hälsovårdsministeriets föreskrifter 1993:7). Avsikten är att i detta sammanhang också beakta bl.a. möjligheten enligt de föreslagna bestämmelserna i 12 § lagen om patientens ställning och rättigheter att utfärda bestämmelser om förvaring av sådana prov innehållande biologiskt material och sådana modeller av organ som uppkommer i samband med undersökning, vård och behandling.

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

4. Lagstiftningsordning

I 8 § 1 mom. regeringsformen nämns att om skydd för personuppgifter bestäms närmare i lag. Den föreslagna kompletteringen av de bestämmelser som gäller lämnande av patientuppgifter överensstämmer med denna lagreservation. De bestämmelser som föreslås i lagen om specialiserad sjukvård och som ålägger samkommunen för sjukvårdsdistriktet att fatta beslut om inrättande och indragning av verksamhetsenheter syftar också för sin del till att trygga integritetsskyddet. Regeringen anser att propositionen också i övrigt överensstämmer med grundlagarna och att de lagar som ingår i propositionen därför kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av lagen om specialiserad sjukvård**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 1 december 1989 om specialiserad sjukvård (1062/1989) 12 §, 30 § 1 mom., 32 § och 33 § 2 mom. samt
fogas till lagen en ny 10 b § som följer:

10 b §

Om en verksamhetsenhet inom samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt för hälsovårdscentralerna i sjukvårdsdistriktet tillhandahåller sådan laboratorie- och röntgenservice, medicinsk rehabilitering eller sådana andra motsvarande specialtjänster som avses i 10 § 3 mom., eller tillhandahåller motsvarande tjänster för andra verksamhetsenheter i samkommunen för sjukvårdsdistriktet eller för i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) avsedda verksamhetsenheter inom samkommunen för ett specialomsorgsdistrikt, kan den föra in de uppgifter som uppkommer vid denna verksamhet i sitt eget register med motsvarande uppgifter samt använda uppgifterna i sin egen verksamhet.

Den verksamhetsenhet som beställer tjänster har rätt att utan hinder av de bestämmelser som gäller tystnadsplikt lämna de uppgifter som behövs för tillhandahållandet av tjänsterna till den verksamhetsenhet som tillhandahåller dem. Den verksamhetsenhet som tillhandahåller tjänsterna har på motsvarande sätt, utan hinder av de bestämmelser som gäller tystnadsplikt, rätt att till den som beställer tjänsterna lämna de uppgifter som uppkommit vid tillhandahållandet av tjänsterna.

Om en verksamhetsenhet inom samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt enligt avtal tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster eller tjänster som gäller behandling av uppgifter inom hälso- och sjukvården för en annan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvårdens räkning, kan den inte föra in de uppgifter som uppkommit vid tillhandahållandet av tjänsterna i sitt eget register eller

använda uppgifterna i sin egen verksamhet utan samtycke av patienterna i fråga.

12 §

En samkommun för ett sjukvårdsdistrikt skall för ordnandet av specialiserad sjukvård ha sjukhus samt efter behov separata verksamhetsenheter för sjukvård och andra verksamhetsenheter. Samkommunen fattar beslut om inrättande och indragning av sjukhus och andra verksamhetsenheter. En samkommun kan besluta att en verksamhetsenhet omfattar flera än ett sjukhus eller en separat verksamhetsenhet eller delar av sådana, förutsatt att de tillsammans bildar en helhet som bär ansvaret för vården på det sätt som avses i 32 §.

30 §

En samkommuns sjukhus och andra verksamhetsenheter skall i första hand användas för att bereda invånarna i samkommunens medlemskommuner sjukvård, om inte något annat följer av arrangemang som avses i 11 § eller av avtal som ingåtts med stöd av 13 eller 14 §.

32 §

Sjukvården på sjukhus och i andra verksamhetsenheter eller någon annanstans på dessas ansvar leds och övervakas av en behörig överläkare eller av någon annan i instruktionen bestämd läkare vid samkommunen.

33 §

En patient skall inom gränserna för vad ett

ändamålsenligt ordnande av verksamhetsenhetens verksamhet tillåter om möjligt beredas tillfälle att bland läkarna vid verksamhetsenheten välja den läkare som skall behandla honom eller henne. Även vid fortsatt vård av patienten skall han eller hon alltid då det med tanke på ett ändamålsenligt be

redande av vård är möjligt hänvisas till samma läkare.

 Denna lag träder i kraft den .
 Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om ändring av lagen om patientens ställning och rättigheter

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 17 augusti 1992 om patientens ställning och rättigheter (785/1992) 2 § 4 punkten, 3 § 1 mom., 4 § 2 mom., 5 § 3 mom. samt 12—14 §, av dessa lagrum 4 § 2 mom. sådant det lyder i lag 560/1994 och 14 § sådan den lyder i lag 636/1995, som följer:

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

4) *verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård* hälsovårdscentral enligt folkhälsolagen (66/1972), sjukhus och separata verksamhetsenheter för sjukvård, samt andra helheter med ansvar för vården som samkommunen för sjukvårdsdistriktet bestämmer, enligt lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989), enhet som tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), institutet för arbetshygien till den del det tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster enligt lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering (159/1978), statens sinnessjukhus enligt lagen om statens sinnessjukhus (1292/1987), sjukvårdsanstalter enligt lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987), sinnessjukhuset för fångar, psykiatriska avdelningar samt andra

anstaltssjukhus och sjukavdelningar enligt förordningen om fångvårdsväsendet (134/1986) samt fängelsepolikliniker och

3 §

Rätt till god hälso- och sjukvård samt till gott bemötande

Var och en som varaktigt bor i Finland har utan diskriminering och inom gränserna för de resurser som står till hälso- och sjukvårdens förfogande vid respektive tidpunkt rätt till sådan hälso- och sjukvård som hans hälsotillstånd förutsätter. Om sådana personers rätt till vård som tillfälligt vistas i Finland gäller vad som särskilt bestäms eller vad som avtalas därom mellan stater på basis av ömsesidighet. Om kommunernas och statens skyldighet att ordna hälso- och sjukvård gäller dessutom folkhälsolagen, lagen om specialiserad sjukvård, lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986), mentalvårdslagen (1116/1990), förordningen om fångvårdsvä-

sendet samt lagen om hälsovården inom försvarsmakten.

4 §

Intagning för vård

Den som är i brådskande behov av vård skall beredas hjälp eller tas in för vård så som bestäms i 14 § 1 mom. 2 punkten folkhälsolagen, 30 § 2 mom. lagen om specialiserad sjukvård och 15 § lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården.

5 §

Patientens rätt till information

Om patientens rätt att kontrollera de uppgifter i journalhandlingarna som gäller honom eller henne bestäms i 26—28 § personuppgiftslagen (523/1999). Om rätten att ta del av information som gäller en själv gäller dessutom vad som bestäms i 11 och 12 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

12 §

Journalhandlingar och annat material som hänförs till vård och behandling

Yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och verksamhetsenheterna för hälso- och sjukvård skall föra journalhandlingarna och förvara dem samt sådana prov innehållande biologiskt material och sådana modeller av organ som uppkommer i samband med undersökning, vård och behandling, så som social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmer genom förordning.

13 §

Sekretessbelagda uppgifter i journalhandlingarna

Uppgifter i journalhandlingarna är sekretessbelagda.

En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller någon annan som arbetar vid en verksamhetsenhet för hälso- och sjuk-

vård eller utför uppdrag för den får inte utan patientens skriftliga samtycke till utomstående lämna sådana uppgifter som ingår i journalhandlingarna. Om patienten saknar förutsättningar att bedöma betydelsen av ett sådant samtycke, får uppgifterna lämnas med skriftligt samtycke av patientens lagliga företrädare. Med utomstående avses i denna lag personer som inte vid verksamhetsenheten deltar i vården av patienten eller i andra uppgifter i samband med vården. Tystnadsplikten kvarstår efter det anställningsförhållandet eller uppdraget har upphört.

Utän hinder av 2 mom. får lämnas

1) uppgifter som ingår i journalhandlingarna till domstolar, andra myndigheter eller sammanslutningar som har lagstadgad rätt att få sådana uppgifter,

2) uppgifter som behövs för undersökning och vård av patienten till någon annan verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården samt en sammanfattning av den vård som givits patienten till den verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller den yrkesutbildade person inom hälso- och sjukvården som har remitterat patienten till vården, och till den läkare som eventuellt har utnämnts till ansvarig läkare för patienten, i enlighet med patientens eller dennes lagliga företrädares muntliga samtycke eller sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget,

3) uppgifter som är nödvändiga för undersökning och vård av patienten till någon annan finländsk eller utländsk verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, om patienten på grund av mental störning, utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak saknar förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke och inte heller har någon laglig företrädare, eller om patienten inte kan ge sitt samtycke på grund av att han eller hon är medvetlös eller av någon annan därmed jämförbar orsak,

4) uppgifter om patientens person och hälsotillstånd till en nära anhörig till patienten eller någon annan patienten närstående då patienten är intagen för vård på grund av medvetlöshet eller av någon annan därmed jämförbar orsak, om det inte finns skäl att anta att patienten skulle förbjuda detta, och

5) uppgifter om den hälso- och sjukvård som en avliden person fått under sin livstid på motiverad skriftlig ansökan till den som

behöver uppgifterna för att utreda eller tillgodose viktiga intressen eller rättigheter i den mån uppgifterna är nödvändiga för detta ändamål; mottagaren får inte lämna uppgifterna vidare för något annat ändamål.

Om utlämnande av uppgifter som ingår i journalhandlingarna för vetenskaplig forskning och statistikföring gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, lagen om riksomfattande personregister för hälsovården (556/1989) och personuppgiftslagen.

Med sådant i 3 mom. 2 punkten avsett samtycke som framgår av sammanhanget avses något annat än ett skriftligt eller muntligt samtycke som patienten frivilligt har givit medveten om att uppgifter kommer att lämnas, vilka uppgifter som lämnas och betydelsen av att de lämnas.

En anteckning om att uppgifter lämnats enligt 2 eller 3 mom. och på vilka grunder detta skett skall göras i journalhandlingarna.

14 §

Brott mot tystnadsplikt

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 13 § 2 mom. och 3 mom. 5 punkten döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § eller strängare straff för den bestäms på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den .
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 9 december 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Omsorgsminister *Eva Biaudet*

1.

Lag**om ändring av lagen om specialiserad sjukvård**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 1 december 1989 om specialiserad sjukvård (1062/1989) 12 §, 30 § 1 mom., 32 § och 33 § 2 mom. samt fogas till lagen en ny 10 b § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 b §

Om en verksamhetsenhet inom samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt för hälsovårdscentralerna i sjukvårdsdistriktet tillhandahåller sådan laboratorie- och röntgenservice, medicinsk rehabilitering eller sådana andra motsvarande specialtjänster som avses i 10 § 3 mom., eller tillhandahåller motsvarande tjänster för andra verksamhetsenheter i samkommunen för sjukvårdsdistriktet eller för i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) avsedda verksamhetsenheter inom samkommunen för ett specialomsorgsdistrikt, kan den föra in de uppgifter som uppkommer vid denna verksamhet i sitt eget register med motsvarande uppgifter samt använda uppgifterna i sin egen verksamhet.

Den verksamhetsenhet som beställer tjänster har rätt att utan hinder av de bestämmelser som gäller tystnadsplikt lämna de uppgifter som behövs för tillhandahållandet av tjänsterna till den verksamhetsenhet som tillhandahåller dem. Den verksamhetsenhet som tillhandahåller tjänsterna har på motsvarande sätt, utan hinder av de bestämmelser som gäller tystnadsplikt, rätt att till den som beställer tjänsterna lämna de uppgifter som uppkommit vid tillhandahållandet av tjänsterna.

Om en verksamhetsenhet inom samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt enligt avtal tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster eller tjänster som gäller behandling av uppgifter inom hälso- och sjukvården för en annan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvårdens räkning, kan den inte föra in de uppgifter som uppkommit vid tillhandahållandet av tjänsterna i sitt eget register eller använda uppgifterna i sin egen verksamhet utan samtycke av patienterna i fråga.

Gällande lydelse

12 §

Kommunalförbunden skall för ordnandet av specialiserad sjukvård ha sjukhus samt efter behov separata verksamhetsenheter för sjukvård och andra verksamhetsenheter.

30 §

Ett kommunalförbunds sjukhus och verksamhetsenheter skall i första hand användas för att bereda invånarna i kommunalförbundets medlemskommuner sjukvård, om inte något annat följer av arrangemang som avses i 11 § eller av avtal som ingåtts med stöd av 13 eller 14 §.

32 §

Sjukvården på sjukhus och i andra verksamhetsenheter eller någon annanstans på dessas ansvar leds och övervakas av en behörig överläkare eller av någon annan i instruktionen bestämd läkare vid kommunalförbundet.

33 §

En patient skall inom gränserna för vad ett ändamålsenligt ordnande av sjukhusets verksamhet tillåter om möjligt beredas tillfälle att bland läkarna på sjukhuset välja den läkare som skall behandla honom. Även vid fortsatt vård av patienten skall denne alltid då det med tanke på ett ändamålsenligt beredande av vård är möjligt hänvisas till samma läkare.

Föreslagen lydelse

12 §

En *sankommun* för ett sjukvårdsdistrikt skall för ordnandet av specialiserad sjukvård ha sjukhus samt efter behov separata verksamhetsenheter för sjukvård och andra verksamhetsenheter. *Sankommunen fattar beslut om inrättande och indragning av sjukhus och andra verksamhetsenheter. En sankommun kan besluta att en verksamhetsenhet omfattar flera än ett sjukhus eller en separat verksamhetsenhet eller delar av sådana, förutsatt att de tillsammans bildar en helhet som bär ansvaret för vården på det sätt som avses i 32 §.*

30 §

En *sankommuns* sjukhus och andra verksamhetsenheter skall i första hand användas för att bereda invånarna i *sankommunens* medlemskommuner sjukvård, om inte något annat följer av arrangemang som avses i 11 § eller av avtal som ingåtts med stöd av 13 eller 14 §.

32 §

Sjukvården på sjukhus och i andra verksamhetsenheter eller någon annanstans på dessas ansvar leds och övervakas av en behörig överläkare eller av någon annan i instruktionen bestämd läkare vid *sankommunen*.

33 §

En patient skall inom gränserna för vad ett ändamålsenligt ordnande av *verksamhetsenhets* verksamhet tillåter om möjligt beredas tillfälle att bland läkarna vid *verksamhetsenheten* välja den läkare som skall behandla honom eller henne. Även vid fortsatt vård av patienten skall han eller hon alltid då det med tanke på ett ändamålsenligt beredande av vård är möjligt hänvisas till samma läkare.

*Denna lag träder i kraft den .
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.*

2.

Lag**om ändring av lagen om patientens ställning och rättigheter**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras lagen den 17 augusti 1992 om patientens ställning och rättigheter (785/1992) 2 § 4 punkten, 3 § 1 mom., 4 § 2 mom., 5 § 3 mom. samt 12—14 §,

av dessa lagrum 4 § 2 mom. sådant det lyder i lag 560/1994 och 14 § sådan den lyder i lag 636/1995, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Definitioner

I denna lag avses med:

4) *verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård* hälsovårdscentral enligt folkhälso-
lagen (66/72), sjukhus och separata verksamhetsenheter för sjukvård enligt lagen om specialiserad sjukvård (1062/89), *verksamhetsenhet enligt lagen om Helsingfors universitetscentralsjukhus* (1064/89), enhet som tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/90), statens sinnessjukhus enligt lagen om statens sinnessjukhus (1292/87), sjukvårdsanstalter enligt lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/87), sinnessjukhuset för fångar, psykiatriska avdelningar samt andra anstaltssjukhus och sjukavdelningar enligt förordningen om fångvårdsväsendet (134/86) samt fängelsepolikliniker och

3 §

Rätt till god hälso- och sjukvård samt till gott bemötande

Var och en som varaktigt bor i Finland har utan diskriminering och inom gränserna för de resurser som står till hälso- och sjukvår-

Föreslagen lydelse

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

4) *verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård* hälsovårdscentral enligt folkhälso-
lagen (66/1972), sjukhus och separata verksamhetsenheter för sjukvård, *samt andra helheter med ansvar för vården som samkommunen för sjukvårdsdistriktet bestämmer*, enligt lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989), enhet som tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), *institutet för arbetshygien till den del det tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster enligt lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering* (159/1978), statens sinnessjukhus enligt lagen om statens sinnessjukhus (1292/1987), sjukvårdsanstalter enligt lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987), sinnessjukhuset för fångar, psykiatriska avdelningar samt andra anstaltssjukhus och sjukavdelningar enligt förordningen om fångvårdsväsendet (134/1986) samt fängelsepolikliniker och

3 §

Rätt till god hälso- och sjukvård samt till gott bemötande

Var och en som varaktigt bor i Finland har utan diskriminering och inom gränserna för de resurser som står till hälso- och sjukvår-

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

dens förfogande vid respektive tidpunkt rätt till sådan hälso- och sjukvård som hans hälsotillstånd förutsätter. Om sådana personers rätt till vård som tillfälligt vistas i Finland gäller vad som särskilt stadgas eller vad som avtalas därom mellan stater på basis av ömsesidighet. Om kommunernas och statens skyldighet att ordna hälso- och sjukvård gäller dessutom folkhälsolagen, lagen om specialiserad sjukvård, *lagen om Helsingfors universitetscentralsjukhus*, lagen om smittsamma sjukdomar (583/86), mentalvårdslagen (1116/90), förordningen om fångvårdsväsendet samt lagen om hälsovården inom försvarsmakten.

dens förfogande vid respektive tidpunkt rätt till sådan hälso- och sjukvård som hans hälsotillstånd förutsätter. Om sådana personers rätt till vård som tillfälligt vistas i Finland gäller vad som särskilt bestäms eller vad som avtalas därom mellan stater på basis av ömsesidighet. Om kommunernas och statens skyldighet att ordna hälso- och sjukvård gäller dessutom folkhälsolagen, lagen om specialiserad sjukvård, lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986), mentalvårdslagen (1116/1990), förordningen om fångvårdsväsendet samt lagen om hälsovården inom försvarsmakten.

4 §

Intagning för vård

Den som är i brådskande behov av vård skall beredas hjälp eller tas in för vård så som stadgas i 14 § 1 mom. 2 punkten folkhälsolagen, 30 § 2 mom. lagen om specialiserad sjukvård, 8 § 3 mom. *lagen om Helsingfors universitetscentralsjukhus* och lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården.

5 §

Patientens rätt till information

Om patientens rätt att kontrollera de uppgifter i journalhandlingarna som gäller honom stadgas i personregisterlagen (471/87) och personregisterförordningen (476/87).

12 §

Förande och förvaring av journalhandlingar

Yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och verksamhetsenheterna för hälso- och sjukvård skall föra och förvara journalhandlingar så som social- och hälso-

4 §

Intagning för vård

Den som är i brådskande behov av vård skall beredas hjälp eller tas in för vård så som bestäms i 14 § 1 mom. 2 punkten folkhälsolagen, 30 § 2 mom. lagen om specialiserad sjukvård och 15 § lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården.

5 §

Patientens rätt till information

Om patientens rätt att kontrollera de uppgifter i journalhandlingarna som gäller honom eller henne bestäms i 26—28 § *personuppgiftslagen* (523/1999). Om rätten att ta del av information som gäller en själv gäller dessutom vad som bestäms i 11 och 12 § *lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet* (621/1999).

12 §

Journalhandlingar och annat material som hänförs till vård och behandling

Yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och verksamhetsenheterna för hälso- och sjukvård skall föra *journalhand-*

Gällande lydelse

vårdsministeriet närmare bestämmer.

Föreslagen lydelse

lingarna och förvara dem samt sådana prov innehållande biologiskt material och sådana modeller av organ som uppkommer i samband med undersökning, vård och behandling, så som social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmer genom förordning.

13 §

Sekretessbelagda uppgifter i journalhandlingarna

Uppgifter i journalhandlingarna är sekretessbelagda.

En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller någon annan som arbetar vid en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller utför uppdrag för den får inte utan patientens skriftliga samtycke till utomstående lämna sådana uppgifter som ingår i journalhandlingarna. Med utomstående avses i denna lag personer som inte vid verksamhetsenheten deltar i vården av patienten eller i andra uppgifter i samband med vården. Tystnadsplikten kvarstår efter det anställningsförhållandet eller uppdraget har upphört.

En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller någon annan som arbetar vid en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller utför uppdrag för den får inte utan patientens skriftliga samtycke till utomstående lämna sådana uppgifter som ingår i journalhandlingarna. Om patienten saknar förutsättningar att bedöma betydelsen av ett sådant samtycke, får uppgifterna lämnas med skriftligt samtycke av patientens lagliga företrädare. Med utomstående avses i denna lag personer som inte vid verksamhetsenheten deltar i vården av patienten eller i andra uppgifter i samband med vården. Tystnadsplikten kvarstår efter det anställningsförhållandet eller uppdraget har upphört.

Utan hinder av 2 mom. får lämnas

- 1) uppgifter som ingår i journalhandlingarna till domstolar, andra myndigheter eller sammanslutningar som har lagstadgad rätt att få sådana uppgifter,
- 2) uppgifter som behövs för undersökning och vård av patienten till någon annan verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i enlighet med patientens muntliga samtycke eller sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget samt
- 3) uppgifter om patientens person och hälsotillstånd till en nära anhörig till patienten eller någon annan patienten närstående

2) uppgifter som behövs för undersökning och vård av patienten till någon annan verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården samt en sammanfattning av den vård som givits patienten till den verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller den yrkesutbildade person inom hälso- och sjukvården som har remitterat patienten till vården, och till den läkare som eventuellt har utnämnts till ansvarig läkare för patienten, i enlighet med patientens eller dennes lagliga företrädares muntliga samtycke eller sådant samtycke som annars framgår av sammanhanget,

3) uppgifter som är nödvändiga för undersökning och vård av patienten till någon annan finländsk eller utländsk verksamhets-

Gällande lydelse

då patienten är intagen för vård på grund av medvetlöshet eller av någon annan därmed jämförbar orsak, om det inte finns skäl att anta att patienten skulle förbjuda detta.

Om utlämnande av uppgifter som ingår i journalhandlingarna för vetenskaplig forskning gäller vad som stadgas i lagen om allmänna handlingars offentlighet (83/51), lagen om riksomfattande personregister för hälsovården (556/89) samt i personregisterlagen och personregisterförordningen.

14 §

Brott mot tystnadsplikt

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 13 § 2 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § eller strängare

Föreslagen lydelse

enhet för hälso- och sjukvård eller yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, om patienten på grund av mental störning, utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak saknar förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke och inte heller har någon laglig företrädare, eller om patienten inte kan ge sitt samtycke på grund av att han eller hon är medvetlös eller av någon annan därmed jämförbar orsak,

4) uppgifter om patientens person och hälsotillstånd till en nära anhörig till patienten eller någon annan patienten närstående då patienten är intagen för vård på grund av medvetlöshet eller av någon annan därmed jämförbar orsak, om det inte finns skäl att anta att patienten skulle förbjuda detta, och

5) uppgifter om den hälso- och sjukvård som en avliden person fått under sin livstid på motiverad skriftlig ansökan till den som behöver uppgifterna för att utreda eller tillgodose viktiga intressen eller rättigheter i den mån uppgifterna är nödvändiga för detta ändamål; mottagaren får inte lämna uppgifterna vidare för något annat ändamål.

Om utlämnande av uppgifter som ingår i journalhandlingarna för vetenskaplig forskning och statistikföring gäller vad som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, lagen om riksomfattande personregister för hälsovården (556/1989) och personuppgiftslagen.

Med sådant i 3 mom. 2 punkten avsett samtycke som framgår av sammanhanget avses något annat än ett skriftligt eller muntligt samtycke som patienten frivilligt har givit medveten om att uppgifter kommer att lämnas, vilka uppgifter som lämnas och betydelsen av att de lämnas.

En anteckning om att uppgifter lämnats enligt 2 eller 3 mom. och på vilka grunder detta skett skall göras i journalhandlingarna.

14 §

Brott mot tystnadsplikt

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 13 § 2 mom. och 3 mom. 5 punkten döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40

Gällande lydelse

straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Föreslagen lydelse

kap. 5 § eller strängare straff för den bestäms på något annat ställe i lag.

*Denna lag träder i kraft den .
Åtgärder som verkställigheten av lagen
förutsätter får vidtas innan lagen träder i
kraft.*
